

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 13 декември 2021 г.
(OR. en)

14972/21

AGRI 638
PHYTOSAN 38
AGRILEG 269

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	10 декември 2021 г.
До:	Г-н Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2021) 786 final
Относно:	ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА относно прилагането и ефективността на мерките във връзка със здравето на растенията при внос на територията на Съюза

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2021) 786 final.

Приложение: COM(2021) 786 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 10.12.2021 г.
COM(2021) 786 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА
относно прилагането и ефективността на мерките във връзка със здравето на
растенията при внос на територията на Съюза

Съдържание

1	ВЪВЕДЕНИЕ	3
2	ПРОЦЕДУРИ ПРИ ВНОС	5
3	ФИТОСАНИТАРНИ СЕРТИФИКАТИ	6
4	ЗАБРАНИ	8
5	ОФИЦИАЛЕН КОНТРОЛ	10
6	ЗАКЛЮЧЕНИЯ	12

СЪКРАЩЕНИЯ

ГКП: граничен контролен пункт

ПОБХ: По-добро обучение за по-безопасни храни

КО: компетентен орган

КП: контролен пункт

ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“: генерална дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“

ЕОБХ: Европейски орган за безопасност на храните

ЕС: Европейски съюз

EUROPHYT: Система на Европейския съюз за нотифициране на фитосанитарно залавяне

ВРР: високорискови растения, растителни продукти и други обекти

IPPC: Международна конвенция по растителна защита

НОРЗ: национална организация за растителна защита

РОК: Регламент (ЕС) 2017/625 относно официалния контрол

ФС: фитосанитарен сертификат

РРМ: растителен репродуктивен материал

РНВ: регулиран некарантинен вредител

TRACES-NT: експертна система за контрол на търговията

1 ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на мерките при внос, прилагани във връзка със здравето на растенията, е да се защити Европейският съюз (ЕС) от въвеждането на вредители. До 2019 г. законодателната рамка на ЕС за тези мерки се основаваше на Директива 2000/29/ЕО на Съвета¹. С нея беше създадена основана на риска система за санитарни и фитосанитарни (СФС) мерки, която отговаря на изискванията на Световната търговска организация (СТО) и като цяло е отворена за внос, с някои ограничения, като например необходимостта от фитосанитарен сертификат (ФС), специфични изисквания за внос и някои забрани. С директивата беше създадена и система за официален контрол върху здравето на растенията, която е организирана и прилагана от държавите — членки на ЕС.

В резултат на доклада от 2010 г. за оценка на фитосанитарния режим беше установена необходимостта от замяна на предишното законодателство. През 2016 г. беше приет Регламент (ЕС) 2016/2031 („регламентът“), който започна да се прилага от 14 декември 2019 г. В него бяха запазени основаният на риска подход и спазването на Споразумението на СТО за СФС, но с оглед на натрупания опит бяха въведени мерки за укрепване на защитата на територията на Съюза и за подобряване на проактивната готовност за управление на кризи.

С оглед на значителните промени във фитосанитарния режим на ЕС при внос съзаконодателите въведоха в член 50 от регламента задължението за Комисията да представи до 14 декември 2021 г. доклад до Европейския парламент и Съвета, целящ да се оценят прилагането и ефективността на мерките, свързани с вноса в ЕС, включващ анализ на разходите и ползите и когато е целесъобразно — законодателно предложение, за да се отговори на всяка нужда от изменения.

В обхвата на настоящия доклад са включени основните промени, въведени с регламента, т.е. основните промени в мерките по отношение на вноса и организацията на официалния контрол във връзка с тези мерки.

В доклада се прави оценка на: i) въздействието, оказано върху мерките във връзка с вноса и системите за контрол, вследствие на включването в регламента на регулираните некарантинни вредители (РНВ), които по-рано попадаха в обхвата на законодателството относно производството и предлагането на пазара на растителен репродуктивен материал² („законодателството относно РРМ“); ii) прилагането и ефективността на мерките за справяне с новоустановени рискове, за които биха могли да се предвидят различни мерки, вариращи от карантина след внос до временна забрана; iii) прилагането и ефективността на разширяването на обхвата на задължението за ФС за растения и растителни продукти, представян при внос, така че да включва нови стоки (при упражняване на поне 1%-ов контрол на границите) и растения, внасяни с багажа на пътниците; iv) настоящите процедури за предоставяне на дерогации от забраните за внос, както и разпоредбите за временна забрана на определени растения, растителни продукти и други обекти, определени като високорискови, чийто внос е разрешен след извършването от страна на Европейския орган за безопасност на храните (ЕОБХ) на оценка на риска от стоката въз основа на

¹ ОВ L 169, 10.7.2000 г., стр. 1.

² https://ec.europa.eu/food/plants/plant-reproductive-material/legislation/specific-legislation_en

техническо досие, представено от заинтересованата държава на произход, последвано от правен акт на ЕС, включващ условията за внос на стоката; v) промените, въведени по отношение на условията за внос за материал за официални изпитвания, научноизследователски и други свързани цели, както и промените, въведени във връзка с използването на карантинни пунктове и съоръжения за задържане; vi) въздействието върху прилагането и ефективността на контрола на вноса в резултат на въведените с регламента значителни промени, с включването на контрола върху здравето на растенията съгласно Регламент (ЕС) 2017/625³ (Регламента относно официалния контрол или РОК), започнал да се прилага от същата дата, от която се прилага регламентът.

Методология

За да отговори на изискванията за доклада Комисията въведе методология, която включва оценка на всички налични доказателства. Тя проведе консултация със заинтересованите страни⁴, като използва въпросници относно четирите основни области, в които са въведени промени със законодателството: i) фитосанитарните процедури при внос, ii) използването на ФС, iii) забраните за внос и iv) разпоредбите на РОК относно здравето на растенията. Целта на въпросниците, разработени след консултации с НОРЗ от ЕС и съответните сдружения на равнището на ЕС, беше да се получи обратна информация относно аспектите на политиката във връзка с прилагането и изпълнението, както и относно разходите, ползите и въздействията, за да се извърши анализ на разходите и ползите. Покани за представяне на отговори на въпросниците бяха изпратени на НОРЗ, на сертифициращите компетентни органи („КО“) и на митническите органи на 27-те държави — членки на ЕС, на 2 институции на ЕС, на 48 съответни сдружения на равнището на ЕС и на 178 НОРЗ извън ЕС. За сдруженията на равнището на държавите членки, операторите, лабораториите, научноизследователските институции и широката общественост беше осигурен достъп до въпросниците чрез уебсайта на ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“. В последния случай Комисията и НОРЗ от ЕС помогнаха за рекламирането на въпросниците чрез социалните мрежи и други канали. Получени бяха общо 386 отговора. Степента на участие сред различните категории заинтересовани страни и във връзка с различните въпросници варираше, като най-малко отговори бяха получени на въпросника относно РОК, по-конкретно от фитосанитарните органи на ЕС (15 от 27 НОРЗ от ЕС); като цяло участието на сдруженията на равнището на ЕС и на равнището на държавите членки, НОРЗ извън ЕС, операторите и широката общественост беше слабо.

Освен това на статистически анализ бяха подложени публично достъпни данни от два източника: i) данните за засичания на растения и растителни продукти, внасяни или търгувани в рамките на ЕС, които бяха получени от EUROPHYT и TRACES-NT за периода 2019—2020 г., и ii) данните за търговията, които бяха анализирани за периода 2013—2020 г. Тъй като стоките, посочени в регламента, не съответстват на

³ ОВ L 95, 7.4.2017 г., стр. 1.

⁴ Национални сдружения за растителна защита (НСПЗ) от и извън Европейския съюз (ЕС), органи, отговарящи за директивите за предлагане на пазара (сертифициращи компетентни органи), сдружения на равнището на ЕС и на равнището на държавите членки (сдружения от ЕС и от държавите членки), оператори и широката общественост.

индивидуалните търговски номенклатури, сравнението по отношение на засичането и динамиката на търговията беше направено по групи стоки, засегнати от законодателната промяна.

В подкрепа на настоящия доклад Комисията изготви четири технически доклада⁵ с данни за получената обратна информация и обширен анализ на въпросната обратна информация.

На последно място, за оценката на мерките, свързани с РОК, бяха взети предвид и резултатите от първите 5 одита на контрола на вноса в държавите членки. Докладите за всички съответни одити са публично достъпни⁶.

Анализът на Комисията е възпрепятстван от три фактора: първо — частичното участие в определени случаи на НОРЗ и сдруженията от ЕС и извън него, което се отрази на представителността на отговорите, и много ограниченото участие от страна на широката общественост и операторите, което не позволи триангулация на констатациите; второ — много краткият период, изтекъл от началото на прилагането на различните разпоредби до отправянето на искане за обратна информация, което повлия на размера на извадката за анализа; и последно — въздействието на пандемията от COVID-19 върху търговията и съответните дейности, независимо от съществуването на Регламент (ЕС) 2020/466⁷ относно временни мерки за ограничаване на рисковете при някои сериозни сривове в системите за контрол на държавите членки поради болестта, причинена от COVID-19.

Поради горепосочените ограничения в определени случаи не беше възможно да се направят заключения относно прилагането и ефективността на мерките във връзка с вноса. Оценката на разходите и ползите беше извършена в степента, в която това беше възможно, поради спорадичната обратна информация относно поисканите количествени данни или данните, проследени в икономическа литература. Вместо това беше извършен задълбочен качествен анализ на разходите и ползите. В крайна сметка поради тези причини Комисията се ограничи до установяването на темите, които заслужават по-нататъшно обсъждане.

2 ПРОЦЕДУРИ ПРИ ВНОС

След като правилата относно РНВ бяха включени в регламента, отговорността за официалния контрол на РНВ беше прехвърлена от сертифициращите компетентни органи към НОРЗ. Макар че би могло да се счита, че правилата при внос на РНВ се прилагат ефективно с оглед на постигането на тяхната цел за гарантиране на спазването на изискванията по отношение на РНВ, 25 % от НОРЗ, 41 % от операторите и 5 от 6-те сертифициращи компетентни органи дадоха отрицателна оценка поради липсата на съгласуваност между законодателството относно здравето на растенията и законодателството относно РРМ. Различни бяха гледните точки по отношение на

⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126792>
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126791>
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126695>
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126790>

⁶ https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm

⁷ ОВ L 98, 31.3.2020 г., стр. 98.

необходимостта от включване на спазването на мерките относно РНВ в частта „Допълнителна декларация“ на ФС — разпоредба, която не попада в обхвата на член 71, параграф 2 от регламента.

Ясна полза от регламента е повишаването на ефикасността на официалния контрол, както това беше посочено в отговорите. След началото на прилагане на регламента почти две трети от НОРЗ и сертифициращите компетентни органи са започнали да извършват едновременно контрол за РНВ и за карантинни вредители, докато в миналото това са практикували едва от 30 % от тях. Въздействието на регламента върху финансовите ресурси за извършването на този контрол изглежда минимално, тъй като по-голямата част от КО посочиха, че разходите им не са се увеличили. Това бе потвърдено и от частните оператори.

Изглежда е налице липса на яснота по отношение на действията в случай на свързани с РНВ случаи на несъответствие. Повече от половината от респондентите отхвърлят несъответстващите пратки и информират съответната държава извън ЕС. Много малко от тях се консултират с оператора във връзка със специалните видове третиране. Някои от респондентите биха приветствали разработването на съответни насоки. Почти 75 % от респондентите биха подкрепили свързаните с РНВ случаи на несъответствие да подлежат на уведомяване в TRACES-NT за целите на прозрачността. Такова уведомяване обаче не е предвидено в регламента.

Поради недостатъчната обратна информация не беше възможно да се извърши оценка на полезността на член 49 във връзка с мерките за новоустановени рискове от вредители.

3 ФИТОСАНИТАРНИ СЕРТИФИКАТИ

Включването на стоките от част Б от приложение XI към Регламент (ЕС) 2019/2072 (наричани по-долу „нови стоки“) в обхвата на задължението за представяне на ФС, въведено с член 73 от регламента (наричано по-долу „разширяване на обхвата на ФС“), може да се счита за полезно за защитата на ЕС от вредители. Отчетени са ясни ползи: повишена проследимост, подобрена защита от вредители и повишена отчетност на НОРЗ извън ЕС. Освен това около 33 % от НОРЗ извън ЕС заявиха, че са подобрили способността си да откриват вредители при предекспортни проверки.

В допълнение операторите най-често заявяваха, че разширяването на обхвата на ФС не е засегнало еднаквите условия на конкуренция или че са настъпили положителни промени поради повишаването на осведомеността, еднаквите правила и повишения брой на проверките.

Според проучването 22 % от респондентите считат, че цялостната ситуация със системата за ФС се е подобрила, 35 % считат, че ситуацията е останала непроменена, а 15 % — главно оператори — заявяват, че тя се е влошила поради липсата на пропорционалност между новото задължение и свързаните с него рискове. Не беше възможно да се прецени дали преходът към новото изискване е преминал гладко, тъй като на това мнение са 42 % от респондентите, докато според 38 % преходът е бил

проблематичен (различни изисквания спрямо стоките от част А и част Б от приложение XI, което е трудно за обяснение на операторите, например че само стоките от част А трябва да бъдат предварително нотифицирани на граничните контролни пунктове (ГКП); разграничение между части А и Б; установяване на семената, продавани чрез продажби от разстояние). НОРЗ извън ЕС считат, че понастоящем е по-сложно да се идентифицират новите стоки, и особено да се установи предвидената употреба, въз основа на която се определя необходимостта от ФС. Критериите, използвани за разграничаване на тези стоки в миналото, когато не се е изисквал ФС, са останали обаче непроменени.

Разширяването на обхвата на ФС може да се счита за полезно и за цялостното функциониране на търговията. Частните заинтересовани страни отчитат намаляване на измамните практики, повишаване на равнището на доверие сред участниците във веригата на доставки, подобряване на капацитета за мониторинг на договорите и цялостно намаляване на риска.

Освен това изглежда разширяването на обхвата на ФС е довело до повишаване на осведомеността сред операторите, гражданите и КО по въпросите, свързани със здравето на растенията.

Отрицателното в случая е, че разширяването на обхвата на ФС изглежда е увеличило административната тежест и свързаните с нея разходи. Сдруженията на равнището на ЕС посочиха, че също толкова важно е увеличаването на обема на работата. Три държави членки са адаптирали своите ИТ системи при ограничен разход, а една е подобрила състоянието на своите съоръжения за извършване на проверки. Четири държави членки са увеличили вземането на проби и извършването на изпитвания за откриване на потенциални новоустановени рискове от вредители, но броят им остава под 5 %.

Разширяването на обхвата на ФС е генерирало някои разходи и за НОРЗ извън ЕС, главно поради това, че те са увеличили броя на персонала и са модернизирали съоръженията и лабораториите.

Въпреки че изглежда, че времето и разходите за завършване на контрол на допълнителните стоки на входните пунктове на ЕС са се увеличили (както е заявено от по-голямата част от респондентите от частния сектор — 44 %), капацитетът за извършване на дългосрочни инвестиции или вземане на стратегически решения не е повлиян в значителна степен, тъй като само 17 % от респондентите считат, че този капацитет е засегнат.

Докладвани са много малко откази на пратки от нови стоки (главно семена, плодове и рязани цветове) поради липсата на ФС или непълен такъв за новите стоки. Всички участвали в консултацията заинтересовани страни от ЕС заявиха, че не са установили голяма промяна в обемите на вноса в ЕС, в производството в ЕС или в цените на новите стоки. Благодарение на макар и ограничените на брой отговори на НОРЗ извън ЕС беше възможно да се потвърди, че не са настъпили промени в обема на износа за ЕС, нито увеличение на разходите за износители. Предоставените от заинтересованите страни отговори са в съответствие със заключението, направено в

доклада на Soto и др. (2021 г.), че промяната в законодателството е оказала незначително въздействие върху цялостната търговия с растения. Според много от респондентите задължителната проверка при внос на 1 % от новите стоки не е сложна, докато почти същият брой респонденти са изпитвали затруднения при разграничаването на „новите“ от „старите“ регулирани стоки и отбелязват липсата на единни процедури в държавите членки.

По отношение на разпоредбата на член 71, параграф 2 от регламента, съгласно която във ФС трябва да се включи пълният текст на специалното изискване, което се спазва, когато в съответния акт за изпълнение се дава възможност за избор между няколко варианта, над половината от респондентите намират това за по-скоро ясно, докато според 32 % това е по-скоро неясно. НОРЗ — както от ЕС, така и извън него — считат, че изискването е ясно, докато заинтересованите страни от частния сектор са на противоположното мнение. Въпреки одобрението от страна на всичките 27 държави членки на предоставените от Комисията разяснения, в отговорите си операторите и техните представители посочиха, че изискването не се изпълнява по един и същи начин в целия ЕС и че е трудно да се спазват тези различни подходи. Това обаче е било валидно само за началния период на изпълнение на изискването.

Разширяването на обхвата на изискването за представяне на ФС така, че да се отнася и за внасяните от пътници растения, също се счита за полезно, тъй като според над 80 % от заинтересованите страни това е довело до увеличаване на защитата на ЕС от вредители. Получените от широката общественост отговори (17) бяха твърде малко, за да се изготви каквато и да е оценка.

4 ЗАБРАНИ

Въвеждането на територията на Съюза на определени стоки е забранено съгласно разпоредбите на член 40 от регламента. Съществуващата понастоящем процедура за предоставяне на дерогации от забраните за внос, т.е. разрешаването на внос на иначе забранени стоки, въз основа на информация, предоставена от заинтересованите страни, работи сравнително добре. Въпреки това може да се обмисли допълнителна стандартизация на тази процедура. Сегашната процедура за предоставяне на дерогации от забраните за внос се счита за задоволителна от 47 % от респондентите и за незадоволителна от други 30 %. Сред сдруженията на равнището на ЕС и на равнището на държавите членки преобладава недоволство поради продължителността на процесите, липсата на прозрачност, ограничената научна основа и увеличените административни и финансови усилия.

Разпоредбата относно високорисковите растения, растителни продукти и други обекти (ВРР) в член 42 от регламента може да се счита за ефективна с оглед на подобряването на защитата на ЕС от вредители, както това беше потвърдено от 61 % от респондентите, според които също така включеният в приложението към Регламент (ЕС) 2018/2019 списък на ВРР⁸ и включените в Регламент (ЕС) 2018/2018 процедури⁹ са ясни. Това се потвърждава и от оценката на въздействието на списъка на ВРР върху

⁸ ОВ L 323, 19.12.2018 г., стр. 10—15.

⁹ ОВ L 323, 19.12.2018 г., стр. 7—9.

вероятността от поява на огнища на болести, като само едно сдружение смята, че тази вероятност се е увеличила. Като цяло респондентите са съгласни и че строгостта на забраната е подходяща. Противоположното мнение изказаха седем сдружения и 4 НОРЗ. На последно място, беше отправен призив за по-голяма прозрачност по отношение на процедурата, използвана за разработване на списъка на ВРР.

Освен повишената защита на ЕС от вредители и повишената готовност за посрещане на потенциални новоустановени рискове от вредители, които са посочени от повечето респонденти (69 %) (последната констатация се основава на извършените оценки на риска от стоки), повече от 50 % от респондентите посочиха като допълнителна полза повишаването на осведомеността за необходимостта от защита на ЕС от вредители.

Най-изтъкваното отрицателно въздействие беше увеличаването на административната тежест. Действително 29 от 77 заинтересовани страни считат, че административната тежест се е увеличила поради сложността на контрола на границата, проверките и мерките за наблюдение. В същото време разпределените допълнителни ресурси са увеличили капацитета за проследяване на включените в списъка на ВРР стоки и за идентифициране на вече извадени от списъка ВРР.

Освен целенасоченото обучение по теми, свързани със здравето на растенията, организирано от Комисията в рамките на ПОБХ, други заинтересовани страни, главно НОРЗ, са предприели допълнителни обучителни дейности, за да улеснят прилагането на забраната за внос на ВРР. ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“, ЕОБХ и 13 от 21 НОРЗ от ЕС заявиха, че значително са увеличили дейностите си във връзка с разпространението. Заинтересованите страни от частния сектор оцениха като цяло положително усилията във връзка с разпространението, особено усилията от страна на ЕОБХ и НОРЗ.

Забраната за внос на ВРР не е оказала значително въздействие върху вътрешния пазар от гледна точка на вътрешната продукция, цените и продажбите, на способността на операторите да изнасят ВРР или да правят дългосрочни инвестиции, или върху действителния брой на операторите в сектора. Операторите и сдруженията на равнището на държавите членки и на равнището на ЕС считат обаче, че търговията с ВРР е по-сложна, главно поради необходимостта от доставчици на нови растения. Въпреки това те са успели да заменят забранените видове ВРР с други. Резултатите от представения в доклада на Soto и др. (2021 г.) анализ на търговията потвърждават получената от заинтересованите страни обратна информация.

Четири НОРЗ извън ЕС, които заявиха, че са предоставили досие за вдигане на забраната за внос на ВРР от техните държави, считат, че процесът е сложен, тъй като се изисква твърде специфична информация и не са налични подробни насоки. Те също така смятат, че въпросът с инспекциите и с техния капацитет за сертифициране на изключени от списъка ВРР е сложен, но засиленото обучение е спомогнало за преодоляване на тази сложност. Данните за количественото определяне на разходите бяха твърде ограничени, за да се извърши оценка.

Разпоредбите относно материала за официални изпитвания, научноизследователски и други свързани цели, посочени в членове 8 и 48 от регламента, изглежда са опростени

в сравнение с минали периоди, както това бе потвърдено от по-голямата част от респондентите, но 11 от 31 респонденти, сред които 3 от 4-те лаборатории — основни потребители, са на противоположното мнение. Натрупаният опит във връзка с разрешението под формата на писмо беше оценен като незадоволителен от мнозинството от респондентите (32 %), поради проблеми със заверката на писмото от НОРЗ извън ЕС, административната тежест, неяснотата на разпоредбата, липсата на хармонизация между държавите членки и повторното изискване на такова писмо от същия изпращач.

Разпоредбите относно използването на карантинни пунктове и съоръжения за задържане, посочени в членове 60—64 от регламента, може да се считат за задоволителни, както се потвърждава от по-голямата част от респондентите. Изглежда процедурата за освобождаване на материала, задържан в условия на карантина, е ясна и ефективна според всички респонденти.

5 ОФИЦИАЛЕН КОНТРОЛ

Секторът на здравето на растенията е включен в приложното поле на РОК и понастоящем контролът на вноса се извършва по същите процедури, както за други сектори по хранителната верига, с някои изключения.

Във връзка с посочените във въведението ограничения следва да се отбележи, че процентът на попълнените въпросника във връзка с РОК е по-нисък.

Не беше възможно да се направят заключения относно равнището на ефективност и хармонизация на контрола на вноса: 35 от отговорилите 65 заинтересовани страни считат, че прилагането на новия режим за контрол на вноса е ефективно и хармонизирано, макар че в първите 5 от поредица от 15—20 одита на Комисията относно прилагането на РОК бяха посочени недостатъци, а именно, че държавите членки не гарантират, че са изпълнени минималните изисквания за ГКП и ФС. Процедурите за одит и проверка, документираните процедури, мониторингът и вземането на проби, осъществявани с цел да се гарантира последователността на физическите проверки, са все елементи, което са на различни етапи на разработване. TRACES-NT функционира, но държавите членки все още допускат пропуски по отношение на прилагането на изискванията за лични пратки и дървен опаковъчен материал.

Използването на TRACES-NT може да се счита за важно подобрение, въведено с РОК. В действителност 80 % от респондентите посочиха, че предлаганата функционалност за уведомяване за случаи на несъответствие при внос е ефективна. НОРЗ оцениха положително и взаимната свързаност с други системи, удобството за потребителя и наличието на информация.

С РОК бяха въведени нови правила за контрола на контролните пунктове (КП) и за основан на риска контрол върху транзитните стоки. Макар че са в сила отскоро, тези видове контрол могат да се считат за ефикасни, както това заявиха съответно 47 от 52 и 31 от 36 респонденти.

Установяването на хармонизирани правила за вземане на проби за физическите проверки, извършени посредством визуална проверка (приложение III към Регламент (ЕС) 2019/2130¹⁰) е важно подобрение на системата за официален контрол. В действителност при предишни поредици от одити бяха установени значителни разлики при вземането на проби за физическите проверки и това беше счтено за пропуск от страна на Комисията и на държавите членки. Отговорите сочат, че понастоящем размерът на пробата се определя по по-единен начин поради по-ясните изисквания. Някои заинтересовани страни обаче съобщиха, че размерът на пробата от пратки с малки партии различни стоки е непропорционално висок, за да се достигне установеното в законодателството минимално прието ниво на увереност, и 33 % от тях искат по-голяма хармонизация по отношение на минималните количества, които да бъдат освободени от контрол. С Регламент (ЕС) 2019/2130 бяха въведени и нови разпоредби относно вземането на проби и изпитванията за латентни инфекции. Според отговорите на въпросника тези нови разпоредби не са засегнали разходите, но са дали възможност за рутинно провеждане на въпросните изпитвания.

По-голямата част от НОРЗ не са увеличили своя персонал или обема на работата, за да прилагат произтичащите от РОК промени. В програмата на Комисията „По-добро обучение за по-безопасни храни“ беше включен специален раздел, предназначен за фитосанитарните инспектори, относно новия РОК. Освен това почти половината от респондентите са предприели дейности, свързани с обучение и повишаване на осведомеността във връзка с РОК.

Промените в законодателството са довели и до много ограничени промени в броя на ГКП и ФС в сравнение с миналото. Четири НОРЗ са закрили входни пунктове, а три — одобрени места по местоназначение, основно поради по-ниски обеми на внос, съображения за икономическа ефективност и финансова реорганизация.

Според 25 % от отговорите, предоставени от операторите и техните сдружения, ползите от произтичащите от РОК промени са имали своята цена, доколкото капацитетът за внос на растения и растителни продукти е намалял. Спадът в капацитета за внос се дължи главно на факта, че понастоящем митническото оформяне на стоките е въз основа на ФС, докато преди е било въз основа на транспортния документ, който е обхващал различни ФС. Освен това почти всеки трети респондент от частния сектор е заявил, че разходите за контрол са се увеличили, макар и с по-малко от 10 %. За подобен брой респонденти разходите са останали непроменени.

Над половината от НОРЗ са съгласни, че разходите за консумативи за извършване на контрола не са били повлияни. 67 % от НОРЗ посочиха обаче, че времето, необходимо за извършване на контрола, е останало същото както преди или се е увеличило с по-малко от 10 %. НОРЗ не са отчетели допълнителни разходи, като същото е заявено както за разходите за контрол на ГКП, така и за общите разходи, отчетени от оператори и сдружения.

¹⁰ ОВ L 321, 12.12.2019 г., стр. 128—138.

Според 2 НОРЗ разходите за въвеждането на план за мониторинг на дървения опаковъчен материал и за актуализиране на протоколите от проверките са се увеличили, като допълнителните разходи са под 10 %.

За целите на изпълнението на изискванията на РОК по отношение на контрола на багажа на пътниците по-голямата част от НОРЗ са продължили да използват основания на риска подход, използван и преди началото на прилагане на РОК. По-голямата част от НОРЗ обаче са делегирали извършването на проверките по документи за ФС на митническите органи, а само някои е трябвало да модернизират своите съоръжения, за да извършват тези проверки.

Изискванията за извършване на контрол след вноса за растенията за засаждане, въвеждани в ЕС във вегетативен покой, бяха в сила от едва малко повече от половин година към момента на публикуване на въпросниците. Това може да обясни факта, че 61,1 % от респондентите не изразиха мнение по въпроса. Все пак 22,3 % от респондентите оцениха мерките като ефективни. Половината от отговорилите НОРЗ подчертаха сложността на проследяването на вноса на стоки чрез други държави членки. Що се отнася до организацията на проверките след вноса, повечето НОРЗ смятат, че процедурата е проста, но не малка част са на мнение, че тя никак не е лесна. Поради твърде малкото получени данни за броя и разходите за проверки след вноса, извършени за растения за засаждане, внесени във вегетативен покой, не е възможно да се направят заключения.

На въпроса за контрола на стоките, продавани чрез електронна търговия, повечето респонденти отговарят, че са съгласни, че контролът на продажбите от разстояние трябва да се извършва по същия начин, както за традиционната верига за доставки, за да се гарантират еднакви условия на конкуренция при поддържане на нивото на защита срещу рисковете за здравето на растенията.

6 ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Въз основа на оценените данни може да се счита, че регламентът и включването на контрола върху здравето на растенията в приложното поле на РОК са допринесли за постигането на целите за подобряване на фитосанитарната защита на ЕС и за увеличаване на проактивните действия срещу вредителите, при спазване на IPPC, чрез основани на риска и прозрачни подходи. НОРЗ изразиха положителни становища относно разпоредбите, с които е внесена яснота по отношение на фитосанитарния контрол, и относно разпоредбите, с които допълнително се подобрява защитата на ЕС от вредители. Разпоредбите, чието въвеждане е възприето като причина за затруднения във вече установената търговия, бяха възприети отрицателно от сдруженията на равнището на ЕС и на равнището на държавите членки.

Освен това анализът на събраната от заинтересованите страни обратна информация относно промените в изискванията за ФС, промените, дължащи се на РОК и въвеждането на временна забрана за внос на BPP, заедно с анализа на наличните търговски данни (Soto и др., 2021 г.) свидетелстват, че ползите надвишават разходите. Главният аспект, който може да е довел до тази положителна оценка, са дейностите, свързани с обучението и разпространението. Ситуацията не е толкова ясна, когато

става въпрос за промените в процедурите при вноса и по-специално за разпоредбите във връзка с РНВ. Ползите от промените в законодателството се изтъкват в по-голяма степен от органите от ЕС и извън ЕС, отколкото от частните оператори. Последните са склонни да установяват по-голям брой дребни недостатъци при прилагането на законодателните промени и сигнализират за области, в които е необходимо по-голямо прецизиране.

За да се подобрят ефективността и практическото прилагане на регламента и на правилата на РОК и за да се увеличи ползата от тях, може да се предприеме допълнително обсъждане по някои области. Това се отнася за: 1) подобряването на съгласуваността на разпоредбите за РНВ и за техния контрол, 2) процедурите за предоставяне на дерогации от забраните за внос съгласно член 40 от регламента, 3) засилването на прозрачността на процедурите за високорисковите растения съгласно член 42 и 4) целевия официален контрол на растения и растителни продукти, внесени чрез продажби от разстояние. Всяко предполагаемо изменение обаче следва да бъде ограничено по обхват, тъй като би се отнасяло главно до корекции на вече функционираща система.